

Цетиње, 3. маја

Нова влада под предсједништвом г. бригадира Јанка Вукотића, која је ових дана стављена на чело државних послова, примила је управу земље у тешким данима, иза једног великог рата.

Очекују је у раду разноврсне муке.

Има да лијечи и сређује наслједство рата, које свакојем народу, свакој влади задаје много брига, па ма колико ратна срећа била несумњива и успјеси оружја очигледни.

Јака воља и љубав према народу, којом су сви чланови нове владе до дна душе прожети, свладаће све препоне. Повјерење Круне најчвршћа им је потпора у раду, а увјерење нашега јавног мишљења, да се од чланова нове владе може очекивати само напредак земље, даће им полета, који нам је свијема, у садашњим приликама, веома потребан.

По својем саставу, по срећном избору личности, по њиховој умјерености, сталожности, високој спреми и слободоумљу, нова влада је гаранција озбиљна и трезвјена рада, ослонац унутрашњег мира, слоге и љубави, и привлачна снага свијех родољубивих младих, школованих и напредних елемената, којима се сада, у проширеној и појачаној отаџбини, без икакве и ичије сметње, широм отвара поље за утакмицу, корисну народу.

Предаја Скарда Великим Силама

(Телеграфски извјештај „Вјеснику“)

У сриједу у 3½ часа по подне Скардар је предан Великим Силама, чија се војска искрцала са ратних лађа и у своје руке узела управу над градом. Међународна војска састављена је за сад од 1000 момака, међу којима се налази од Енглеске 300, Француске 200, Италије 200, Аустрије 200 и Немачке 100 војника тако, да су под једнаким бројем заступљена оба торања европских Великих Сила, а силе Тројног Споразума, а силе Тројног Савеза. У први мах искрцало се у Скадру само 500 војника, којима је на челу енглески адмирал Бурнеј, командант међународне флоте, која је, по одлуци Великих Сила, вршила блокаду наших обала због упорства Црне Горе у питању Скарда.

На изласку Бојано из Језера, код царинарнице, била је постројена једна чота наше војске, која је адмиралу Бурнеју одала војничке почести. Адмирала је поздравно командир г. П. Пејановић, и пошто се с овим задужио краће вријеме у разговору, адмирал је пришао окупљеним страним консулима, које му је представио њихов долазак. Иза тога адмирал је кренуо пут вароши. На улицама је било сасвијем мало свијета. Неке латинске бацале су нуг њега киту цвијећа, па што се г. адмирал није ни освртао. Ред је био свуда одличан, захваљујући заузимању наших група. Пред улазак у стан војног гувернера дочекао је адмирала г. бригадир Бећир са официрима наше посаде. Пошто се с адмиралом руковао и представио му своје официре, г. бригадир Бећир у име Црне Горе поздравно је команданта међународних трупа овим говором:

„Господине Адмирале,

Завидим срећи мојега претходника, јуначког бранивоца Скарда Есад паше, који је оружјем у руци до потоњег часа могао да брани ову тврђаву, овај примјер достојан чуђења.

Слиједио бих му и ја, макар и против воље и жеља мојега Врховног Команданта, да је која усамљена војска покушала да нам отме ово мјесто тако нам драго, за које смо везани историском прошлшћу и побједоносним заузећем од стране наших трупа. Али која је судбина сасвијем друкчија од Есадпашине, јер попуштана, не оружјем у руци, већ под притиском уједињених Великих Сила.

Предајући нам управу ове вароши, налазим у овоме за мене жалосном тренутку једину утјеху, што Скардар предајем сину племенитог енглеског народа, вама, господине адмирале, пун увјерења и наде, да ви никада нећете допустити, да велики број гробова наших јунака, погинулих на утврђеним положајима ове вароши, буде и од кога оскврнављен.

Г. адмирал Бурнеј захваљује је г. бригадиру Бећиру на поздраву и јасно је нагласио: нека буде увјерен да ће гробови црногорских јунака бити поштовани и да никоме неће допустити да их оскврнави.

Адмирал Бурнеј и бригадир Бећир пошли су у стан војног гувернера, гдје су, последије подужег разговора, ово углавили:

1. Црногорски официри могу се слободно кретати кроз варош, у истој становати и посјети оружје.

2. Црногорска радничка одјељења улазиће у варош без оружја, док се за то не би уложила потреба.

3. Официри с једне и друге стране успоставиће полицјаску службу.

4. Поштанску, телеграфску и царинску службу за сад вршиће црногорски чиновници.

5. Црногорска интенданца остаје у Скадру а исто тако и кари у артиљерјским касарнама док се не дигне војни материјал.

6. Са црногорским официрима док су у Скадру остаће и потребан им број војника за послугу.

Адмирал је изјавио да г. бригадиру Бећиру стоји на расположењу за удовољење свијех његових тражења, у колико то само од њега буде зависило. Г. бригадир Бећир са своје стране изјавио је г. адмиралу да ће му, док буде у Скадру, бити при руци у свему, што би му олакшавало службу, а црногорске трупе, које се налазе у близини вароши, моћи ће искористити за помоћ ако би му иста била потребна.

Иза тога су се г. адмирал и наш војни гувернер г. бригадир Бећир најљубазније растали.

У очи доласка страних трупа чињене су по разним скадарским скривеним сакачићима агитације, којима је била сврха да се у потоњем трепутку учини пакост и нахуди угледу наше земље и њене војске. Али скадарско становништво постидјело је познате стране агитаторе, оставило их је на цједилу и показало је много мудрости, племенитости душе, а особито љубави према својим сопственим интересима. Оно је остало мирно, сачувало је своје достојанство, и подземна ровња, испирисана са стране, разбила су се о бијелим покушај уношења подметнутог пожара у базар, који је од огња ипак сачувала — ослободитељска црногорска војска.

Послије предаје Скарда

Ријеч Краља Николе

Одлука да се Скардар преда великим силама болно је одјекнула на све стране, а нарочито међу Србима и Словенима, као и међу нашим пријатељима. Али је она и сасвијем правилно схваћена и протумачена онако како треба, што свједочи и овај чланак, који је изашао на уводном мјесту у биоградским „Вечерњим Новостима“:

Јучерашњи телеграм са Цетиња дао нам је опширна обавјештења о свему ономе што је претходило тешкој одлуци Краља Николе, да великим мукама и големим жртвама освојени Скардар преда у руке великих сила. Ако је једном јучерањем телеграму вјеровати, та одлука Краља Николе данас ће се извршити, црногорска војска данас ће изаћи из Скарда, а у њега ће ући међународна војска са бродова који се налазе пред црногорском обалом. Мучан тренутак морао је у цетињском крунском савјету наступити кад је Краљ Никола, саслушавши разна мишљења министара, генерала и других великодостојника, изговарао ове ријечи: „Ријешено сам се да до краја испијем чашу горчине. Морам попустити. Морам напустити Скардар, сан моје младости, Скардар увјенчан хиљадама гробова мојих најбољих војника. Скардар закониту баштину само Црне Горе, услов њеног бољег будућег живота.. Од два зла бирајмо мање, и за времена спасавамо нашу драгу домовину!“ — Док се ријешило, да ове судбоносне ријечи изговори својим одговорним министрима и осталим великодостојницима у крунском савјету, Краљ Никола, као што је и сам рекао, дуго се борио са самим собом; за неколико часова претрпио је далеко већих мука, но што их је имао за свих педесет година његове владавине. — Морао је тако учинити, јер је требало спасавати домовину. Одговоран пред Богом и историјом, Краљ Никола није могао да на свом имену понесе клетву далеких црногорских поколења за страховиту несрећу у коју би створали свој намучени народ и своју земљу, ако би и даље остао при своме упорству, јер рекао је: „Нема ни једног зрачка наде, ни једног изгледа да ћу своје праведно гледиште у питању Скарда мо-

ћи одржати на супрот вољи цијеле Европе“!

Ријечи Краља Николе, којима је саопштио своју одлуку крунском савјету, потпуно су оцртале тешко стање у коме се Црна Гора налази у догледу аустријског напада на њу с једне стране, и ријешене аустро-италијанске војничке акције у Арбанији, с друге стране, изнуреној, у војној снази у пола преполовљеној, у животним намирницама оскудној, Црној Гори је предстојало много крвавији неравни рат, у коме би она морала подлећи и у коме би, без постигнутог успјеха, била скоро сатрвена. Остављен... немајући, дакле, ни један зрачок наде, а волећи оправданог рачуна и о тешким данима који би поново могли и Србију снаћи, — Краљ Никола, тешким болом, морао је до краја испити чашу горчине и попустити пред аустро-италијанским насртајем на Црну Гору, и пред сложном вољом Европе да му отме освојени Скардар.

И ако нам врло тешко пада измирити се са оваким стањем, са овако жалосним свршетком скадарског питања, ма то било и само за сад, ми ипак тешку одлуку Краља Николе морамо одобрити, као пут и начин којим ће он својој држави надокнадити велики губитак повољним уступцима, која је Европа вољна да учини Црној Гори.

Тешко је рећи, али је доиста мудрије: од два зла бирати мање.

Судбина Скарда

О изречењу Скарда великим силама сарајевска „Српска Ријеч“ доноси на челу листа ове редове:

Скадарско питање је дакле за Црну Гору ријешено. Европа, која је на лондонској реунији посланика ријешила да Скардар мора припасти Арбанији, добија оном изјавом Краља Николе потпуну задовољштину.

Оном изјавом нарочито је задовољено захтјеву аустро-угарске монархије, која се спремала да оружаној руком отме Црногорцима Скардар и да га присајиди Арбанији. Ни Европа ни монархија немају више разлога да предузимљу непријатељске мјере против Црне Горе и оне облачине, које су се у пошљедње вријеме гомилале над главом јуначке Цр-

не Горе, а још мање против Србије, оно је сада у првом реду окренуто против Есад-паше, који се прогласио владарем Арбаније. Европа је са српским државама пречистила сва спорна питања. Сада је на дневном реду питање, хоће ли силе тројног савеза признати Есад-пашу за владара Арбаније под султановим суверенитетом? Хоће ли Аустро-Угарска и Италија оружаној руком посредовати у Арбанији? Хоће ли наша монархија окупирати сјеверни а Италија јужни дио Арбаније да заведу мир и ред?!

Судећи по изјавама полувластичких кругова с једне и друге стране, изгледа да ће ипак доћи до ове пошљедње комбинације, т.ј. да ће Аустро-Угарска и Италија искрцати своју војску, да уведе ред у Арбанији. У случају да са Есад-пашом успротиви тој акцији — а то је према данишњем стању ствари веома лако могуће — онда ће онет доћи до окршаја с Есад-пашом и његовом војском која данас броји око 50.000 људи. У случају да се Есад-паша покори удруженим савезничким војскама, које намјеравају да се искрцају у Арбанији, онда више не би било никакве опасности и овај крвави балкански рат био би завршен.

Јуначки Црногорци тешко ће прегорјети Скардар. Они су под Скардром оставили цвијет своје снаге. Али част црногорског оружја задовољена је освајањем Скарда. Малена Црна Гора учинила је све шта је стајало у њиховој власти. Против воље цијеле Европе, па чак и против воље и неких савезника и чланова балканског савеза она није могла да се бори. Главом о зид не може се, а не би било и паметно метнути на коцку и државну самосталност Црне Горе, која је увијек дигала високо барјак српске слободe, због Скарда. Ма како тешко био овај ударац, опет је боље између два зла бирати мање. Дирљива је ова пошљедња нота Краља Николе, која је писана крвљу једнога јуначког народа, али друкчије се није могло. Краљ Никола предао је судбину Скарда у руке великих сила, које су то од њега и захтијевале. Те велике силе без сумње водиће рачуна о овој тешкој жртви, која прелази у самопрегорење и оне ће тешку рану настојати да ублаже.

Држање Србије

— Гледиште Србије у питању мира. — Србија за новоослобођене крајеве. — Гласови о Есадпаше —

Биоград, 2. маја

Са данашњим даном отпутовала су сви српски делегати за мир у Лондон и, како се дознаје, прва сједница мировне конференције биће у попетједнак. Како је ових дана софијски владар «Мир» апеловао на савезнике да подржавањем својих специјалних резерва и питања не заузимају дефинитивно скапање мира, јер сада сва тежина подржавања војске на Чатагди лежи само на Бугарској, вечерашња «Самоуправа» одговара да је веома пренаглашена незгодност то што орган бугарске владе тражи од савезника да излуче уз питања мира и она питања која се без штете не даду излучити и која они незују из склапања мира само зато да остану у повољној ситуацији код њихових рјешења. Солидарност Бугарске са савезницима требала би сада да буде бар на истој висини, па којој је била солидарност савезника с Бугарском кад се радило о њеном најважнијем питању Једрна, чије је рјешење обезбиједило само и једино солидарност савезника, који су, и ако свршив своје ратне задатке и могући склопити мир са Турском, ипак пристагли без приговора на продужење рата за даља четири мјесеца само и једино за то да Бугарска ријеша повољно питање Једрна. Савезници су се извргли онда силним трошковицама и губицима у људима и болестима у војсци а ако сада Бугарска трпи штете од подржавања ратног стања, исто толико штетују и савезници, јер и они троше на војску коју цијело подржавају. Исто као и Бугарска, и савезници желе што скорији дефинитивни мир, па је неумјесно овакво пребацивање савезницима, који су далеко

више жртвовали за вољу Бугарске и онда одожили она питања, која тек сад морају подржавати само зато да се не коштају бугарски интерес на ријешењу питања Једрена.

«Штампа» јавља да с поуздане стране дознаје да ће српска влада доскоро подијети Н. Скупштини закон да сви егзархистички службеници световни и црквени у новим крајевима, који ће припасти Србији, а који су родом из тих крајева, буду пријемени у српску државну службу са признањем дотада у егзархистичкој служби проведених година и са изједначењем са српским чиновницима; исто тако сваки онај који је родом из крајева који ће припасти Србији а налази се у бугарској државној служби па хоће да пријеђе у нове крајеве у року једне године последије закључења мира, биће пријеман у српску државну службу, изједначен са српским чиновницима и биће му признате све године службе у Бугарској. Ону одлуку поздравља поменути лист као умјесну и као да ће промаштити свој ефекат. Тиме ће бити олакшан повратак и аклиматизација оних бројним Македонцима који су боравили у Бугарској и олакшан положај бугарске владе, као што ће бити и допријесно ријешењу егзархистичкога питања и уједињења црквенога.

Према овдашњим информацијама, Есад Паша, и ако отпусти турске војнике, ипак не мисли прати трајно у Цариград; можда да пође на какав договор. Оп је свадје гдје је добро организовао власти које добро функционишу. Турских војника који полазе кући нема много а Есад је прикупио велик број Арнаута у њихову заштитну. Није још извјешено шта ће Цариград да ради; сигурно је да није се још удаљио из Арбање; ипак се држи да ће се вратити у Турску.

Србија и Бугарска

— Аутентична саопштења нашем листу —

Биоград, 1. маја

Јучер и данас кружиле су Биоградом узбудљиве вјести, да је српско-бугарски однос крајње напет, а данашња „Политика“ донијела је као аутентичне вјести да је прекинута влада ријешила истрајати на захтјевима Србије односно диобе Македоније и то на основу два извјештаја војводе Путника о војној спреми Србије, а јучер да је писмено и децидирано преко Спалајковића саопштила бугарској влади своје гледиште да не мисли ни под коју цијену напуштити земљишта десно од Вардара и да ће их бранити свим средствима. На мјеродавним мјестима нашем дописнику категорички демантују ове вјести. Министарско вијеће држало је и поноћи због тога, јер последије подне није био свршен материјал вијећања. Сједница се бавила само текућим хитним стварима. Присуствовао је и лондонски делегат Николић прије свога пута у Лондон. Српска влада ништа није саопштила бугарској, а најмање преко Спалајковића, који је сада у Биограду. Отпадају све комбинације које војводу Путника доводе у везу са тобожним корацима српске владе.

Ситуација је, како политички кругови тврде, доста озбиљна, али није још ни пошто акутна, нити је ишта још предузимано с једне или друге стране. Србија одбија арбитражу прије ревидовања уговора, а Русија свакако жели избјећи да она пресуђује. Вјероватно ће се ствар кушати директним преговорима уредити, али ти још нијесу почели. Грчка и Србија су споразумне у питању диобе а Грчка подупиру српско и Србија грчко гледиште.

Пронијели су се и гласови о одступању Гешова, али упућени тврде да нијесу основани. Пашинска влада никако не би одступала, ако се питања везана балканским ратом не ријеше сасвијем.

Са владине и са свију трезвјених политичких страна подузети су кораци да се утиче на један дио штампе да се не упушта у полемике са бугарском штампом и клевете и грдне не узвраћа, јер Србија нема потребе да се узбуђује а не смије да даде могућности противницима да ју прикажу као изазивача. Србија неће уговора са Бугарском ни пошто на просто отказавати него ће само повести преговоре за ревизију и то у виду постављања балканскога савеза на солидне базе сагласно новим приликама и пошљедицама рата. Акција у том правцу водиће се и између влада и у Лондону између делегата и трајаће до неког вријеме. Тек у крајњем случају посредоваће треће силе, али не само Русија него и остале и то са циљем избјегавања свакога сукоба.

Са владине стране одлучно демантују вјести да је Пашин водио с било којим од војничких кругова разговоре о војној

акцији против Бугарске. „Правда“ јавља да је командант другог позива тимочке дивизије Кондић предао за војни музеј сто и столик Шукри паше из тврђаве Хадрилика у Једрену.

Комисија за конкордат предала је влади реферат и доскоро приступиће се преговорима са Ватиканом.

В.

Накнадно смо добили од нашег дописника из Биограда и ово саопштење:

Поводом јучерашње вјести „Политике“ о саопштењу српске владе бугарској, да Србија никако не уступа десну обалу Вардара, коју сам вјест још јучер на основу обавјештења на мјеродавном мјесту демантовао, данас је издала влада и формални деманти. „Мали Журнал“ ипак каже да је влада, и ако још није послала то саопштење, спремила онакву поруку а то поводом тим што је бугарска влада преко посланика Спалајковића саопштила српској влади да разабере из разних изјава српских државника да Србија жели одржати све окупирани територије, па се изјављује спремном учинити неке уступке и ући у преговоре, ако Србија изјави спремност на уступке, иначе да ће Гешов демисионирати а не јамчи да ће наслједник хтјети мирно рјешење спора. Ни ова верзија не одговара правом стању ствари. Бугарска влада није послала никакву такву поруку Србији. Спалајковић је додуше дошао да реферира о својим опажањима и разговорима са бугарским мјеродавним круговима, али формалне поруке није донио. Српска влада опет не може да даде никакву изјаву како је јавила „Политика“ просто зато, јер би то био ултиматум а за њега нема никаквога повода, пошто Србија стоји на становишту ревизије уговора; она прије него такав захтјев дође у претрес између обиди влада и прије него бугарска влада коначно одбије сваки такав захтјев не може давати никаквих мериторних изјава а камо ултиматума о питању граница. Како „Одјек“ јавља, није Србија дала још никаквих писмених и формалних изјава о задржавању заузетих територија, нити то може прије закључења мира. Али је учињено нешто друго. Још прије петнајестак дана српски посланик Спалајковић обратио је пажњу бугарској влади на непријатности, које би искрсле када би бугарске трупе покушале да прелазе линију посједнуту од српских трупа. Да се не понове немиле сукоби као између Грка и Бугара, нужно је било такво упозорење. У Софији је саопштено примљено знању и чини се да је уважено, јер није било покушавано прелазење бугарских чета. Последије тога никаквих саопштења између влада није било.

„Правда“ јавља да дознаје од добре обавијештене личности да ствар српско-бугарска доста повољно тече у невезаној форми.

Вјести неких страних новина да је Бугарска предала везанима меморандум о разграничању, хтијући препустити одлуку амбасадорима у Лондону, овдје се не узима сада озбиљно. Ако меморандум постоји, то ништа не значи друго, него да и Бугарска како и Србија и Грчка желе обавијештити велевласти неофицијелно о свом становишту, јер је и српски меморандум Новаковићев неофицијалан. Питање граница још никако не може доћи пред амбасадоре. Србија бар неће до крајње границе пристати на такав испедијенс. Велесиле ће свакако необавезно и неформално посредовати, али неће рјешавати ствар, а савезници ће свим силама настојати да сами ријеше спорове споразумом. Тек онда када не би споразум успио и кад би пријетио непосредан сукоб, који може изазвати само Бугарска гроњом прелаза на територије окупирани од других, могло би бити говора о упуштању велесила. До тога вјероватно неће доћи.

Аустро Угарска и Балкан

— Порази бечке дипломатије —

Листови у Аустро Угарској веома су незадовољни дипломатском игром монархије за вријеме рата на Балкану. Независна штампа то отворено испољава.

Повлачење Црне Горе из Скадра дало је повода и новосадском листу „Српству“ да устане противу бечке дипломатије.

Склоност Црне Горе, вели оно, да преда Скадар, дала је читавој политичкој акцији нов правац. Велике силе су примиле вјест о својевољном напуштању Скадра са особитим задовољством.

Нарочито је Аустроугарска задовољна јер сматра да је то њезин успјех. Због Скадра заузела се Монархија код великих сила у највећој мјери. Она је употребила сва могућа средства да се захтјеви њезине испуне. До скоро је то остало без успјеха, ма како да се већ заострила акција против Црне Горе.

Монархија је у читавој акцији против савезника на Балкану већ од почетка

ишла сама. Италија је тек у питању о Скадру ишла с њоме, али је била врло опрезна и пуштала је Аустроугарску испред себе. За то у читавој акцији великих сила против Балканског Савеза, Аустроугарска игра најживљу улогу и за то за све „успјехе“ и све поразе носи она у првом реду највећу одговорност.

Интересантна је била улога Монархије у овом рату на Балкану. Њезина дипломатија није имала ни појма о ономе што се међу балканским народима спремао. Она се томе није ни у сну надала и њу је Балкански Савез фпантно изненадио. Кад је избио рат на Балкану, бечка дипломатија раструбила је урби et ogbi кроз све листове да и ако се води рат против Турске, status quo на Балкану неће се и не смије се у основи промијенити. Све до кумановске битке писали су бечки и пештански листови без разлике да ће српска војска, чим се заврши војна, морати смјестити напустити Новопазарски Санџак. Наравно да нити прва, нити друга пријетња није успјела. Онда су измишљене афере дипломатских агената, конзула Прохаске и Едла да би се на тај начин, путем интрига и дипломатских сукоба изазвао конфликт између Монархије и Србије. Али и то јој није испало за руком.

У румунско-бугарском спору, кад су Румуни тражили одлучно Силистрију, а Бугари били одлучно противни томе нудећи Румунима на Истоку и на Црном Мору накнаде — Аустроугарска је одлучно заузела се за Бугарску и није знала довољно да брани интересе Бугарске за Силистрију. Све је то чинила дакако да би ојачала Бугарску против Србије, јер тобоже Бугарска је на Балкану најпоузданија равнотежа за европски мир у односу према Србији.

Кад је избио српско-бугарски спор, Аустроугарска је свом оштрином бранила захтјеве Бугара и тражила у корист бугарске све оне крајеве које је српска војска освојила и задобила скупо плаћеним жртвама.

У питању о Скадру достигао је ангажман Аустроугарске свој врхунац. Још неколико часа дијелило нас је од рата са Црном Гором. Политичка криза била је на врхунцу и за љубав Скадра бечка је дипломатија била готова да изазове опће крвопролиће. Нико је није могао убједити да то није интерес Монархије и да јавно мњење у читавој Монархији није за рат са Црном Гором. Али бечка дипломатија није зато марила и ишла је све даље у стварању нових заплета и компликација. Већ је српска војска напустила албанско земљиште, створена је и проглашена независна Албанија на коју не претендује ниједна од балканских држава, напуштен је и Скадар последије толиких скупо плаћених жртва и, на тај начин Аустроугарска нема више повода да се буни због догађаја на Балкану.

Али онда је избио нов сукоб. Због Есад пашине акције и прокламације независне државе Албаније под протекторатом Турске спремила је бечка дипломатија заједничку акцију са Италијом да окупира и подјели Албанију. Уговорено је већ било све и док је Монархија требала да окупира сјеверни, Италија је требала да окупира јужни дио Албаније. Али чим је Црна Гора изјавила да напушта Скадар, Монархија је одустала од окупације, јер јој ни та акција њезине дипломатије не би донијела никакве знатне користи. Тек сада су увидјели да би Италија са Валомом и с обзиром на Отранто, добила најважнији кључ Јадрана и тиме хегемонију у Албанији. И тако је и у тој акцији однијела побједу италијанска дипломатија, а не бечка.

Као пошљедња акција бечке дипломатије избија сада подјела Арбање и утврђивање јужних граница. Велике су разлике у интересним сферама Италије и Монархије и Италије и Грчке и, велико је питање: хоће ли реунија у Лондону бити у стању да изгледи диференције и изједначи рачуне међу интересованима. Велике силе, изгледа сад тек почињу да се у правој мјери интересују за ту ствар и наравно наша Монархија стоји опет усамљена, док Италија и Грчка могу поуздано рачунати на заузимање и протекцију Русије, а у задњи час у великој мјери и на протекцију Француске, која брани захтјеве Грчке и Италије на уштрб Арбање.

Шта ће Монархија добити?

Читава акција стоје Монархију скоро једну милијарду. У Монархији је пао кредит, велика је оскудица у новцу, народи су незадовољни, грађани су узнемирени и отргнути од рада непрестано под пушком, рекрути се још не отпуштају, на окупу је сва повећана војна снага. — А све то зашто?

Шта ће нам донијети тај дипломатски гшефт?

Зар се у Бечу, завршује „Српство“, већ ништа не види од пораза дипломатије и зар ондје нема људи који ће грађанско друштво повести економском развоју и оздрављењу у сваком погледу. Quousque tandem...

Ко је постигао успјех

— Неповољан суд о политици А.-Угарске —

И новосадска „Застава“ подвргла је оштрој критици политику Аустро-Угарске за вријеме рата на Балкану. Она сасвим отворено говори о неуспјеху бечке дипломатије.

Да о томе проговори дали су јој повода неки бечки листови, који вјерују да је аустро-угарска дипломатија одржала побједу у скадарском питању, и ако признају да их та побједна скупо стаје.

Новосадска „Застава“ те неуспјехе аустро-угарске дипломатије анализује. Износи како је гроф Берхтолд тражио да велике силе приморају Турску да Арбањи и Македонији даду аутономију. Док је, вели, у Арбањи узео и већи дио Старе Србије, дотле је мудро ћутао о Новопазарском Санџаку, који је, и по признању бечких листова, требао да буде капија кроз коју би Аустро-Угарска ушла у срце Турске и дочена се Солуна. Европске силе су одбиле да раде на остварењу предлога Берхтолда, а балканске савезне државе објавиле су Турској рат и заузеле јој све земље на Балкану. Сад нема ни говора ни о Солуну ни о аутономији Македоније. Нема говора ни о Новопазарском Санџаку. Остала је само аутономна Арбања, али и она у много умем оквиру него је замишљао гроф Берхтолд.

Затим подсјећа како је Берхтолдова штампа грмила да Србија и Црна Гора не смију у Новопазарски Санџак, а оне га ипак освојиле. Последије тога је дошла порука да Србија не смије даље од Призрена, а овамо на конференцији амбасадора, аустро-угарски амбасадор у Лондону пристао је да Србима припадне Баковица и Дебар. Берхтолд је поручио да Србија не смије ни на море, а војска Србије је дошла чак и до у Драч, те јој је и гарантован трговачки пут на Јадранско Море.

Србија и Црна Гора, вели, „Застава“ постигле су дакле главну сврху, ради које су загазили у рат. Нама се чини, да Србији није била главна сврха освојење Арбање, али је морала да захвати што више, да би добила оно, што јој је било важније: спајањем са Црном Гором и трговачки пут на Јадранско Море. Сад јој стоји на вољу, хоће ли да гради жељезницу кроз Арбању или преко Црне Горе, а најглавнија сврха била је, да заузме Новопазарски Санџак и избије клин, који ју је раздвајао о Црне Горе. Ту је сврху постигла и са пристанком наше дипломатије која је прије тога поручивала, да Србија и Црна Гора неће добити ни иедлу земље, а о Новопазарском Санџаку да и не мисле. Испало је пак другачије. Берхтолдова је Арбања слаба — и што је најглавније, биће неутрална држава, те неће моћи да игра ону улогу, коју су јој били намијенили у Бечу. Једно у питању Скадра постигла је наша дипломатија успјех, али и тај тек онда, када је Црна Гора и против воље цијеле Европе заузела Скадар и сјајно довршила рат. Кад Црна Гора буде добила одштету, онда ће се видјети да је у питању Скадра Црна Гора више постигла и да је обезбједила све животне интересе. Али и то није коначно ријешење. И на берлинском конгресу било је сличних успјеха за нашу дипломатију, а гдје је сада берлински уговор? Ако се српско племе буде на Балкану развијало онако, као што се до сада развијало, онда ће по природним законима српска бујица узети свој ток према Арбањи, те просвјетним и привредним утицајем прокрчити себи пут на арбанаско приморје.

О жртвама, које је поднијела Аустро-Угарска за стварање Арбање, вели ово:

А сада да видимо, какве је жртве принијела Аустро-Угарска за стварање Арбање? Бечки „Цајт“ тврди, да су учињени грдни издаци, а то је само зато, што смо пожурили са мобилизацијом. Италија има такође својих интереса у Албанији, али она није правила никакве ванредне трошкове. Ако се наша дипломатија буде изговарала, да смо морали нагомилати војску, јер би се иначе држало, да смо слаби, онда је на погрешном путу. „Цајт“ вели, да није крива Русија, што смо ми нагомилали војску, него наша дипломатија сама, јер ми смо једна велика сила, која одмах мобилише војску, да би увјерили све и свакога о озбиљности наших намера и снази нашој. Сваки зна, да имамо велику војску и да је можемо мобилисати, те према томе је било изливно све оно, што смо чинили, а „Цајт“ то највише приказује овим ријечима: „Ову кажњиву политику раскоша, која за мале сврхе расипа огромна средства, најмање смије да води Аустро-Угарска, која је финансијски слаба. Ако тако и даље будемо радили, може нам се догодити, да у случају озбиљне потребе сусанемо. Без праве економије не може напредовати ни један посао, па ни политички“. Али не само учињени ванредни издаци,

него и застој у привреди долазе на вагу наших жртва. Губитак у нашој спољној трговини и пошљедице привредног застоја не дају се ни процијенити сада.

Уз то смо многи изгубили и морално. На Балкану смо стекли многе непријатеље, а замирили смо се и неким европским државама. Француска је повукла своје капитале, а на Балкану смо изгубили добре пријатеље.

На крају овог чланка изражава се нада да Аустро-Угарска поправи своје погрешке и неуспјехе дипломатије и приближи се српским државама.

Аутономија Арбаније

Агенцији „Стефани“ јављају из Лондона, да је статут за Арбанију поднијет амбасадорској конференцији, према коме ће Арбанија бити аутономна и неутралисана кнежевина. Међутим од сада о томе кнезу није поднијет никакав конкретан предлог. Италија би жељела да тај кнез не буде ни једне од три религије, које су представљене у Арбанији.

Вијест, да пројекат о статусу Албаније садржи и питање о жељезничком зајму, измишљена је.

Са разних страна до сад су као кандидати за албански пријесто истакнути: кнез Вид херцог од Ураха и шведски принц Вилхелм.

Кнез Вид и принц Вилхелм су протестанти, а Херцог од Ураха је католик.

Кнез Вид је сестрић румунске краљице и зет виртенбершког краља. Принц Вилхелм је други син шведског краља и шурак великог кнеза Димитрија. Херцог од Ураха је зет белгијске краљице.

Међутим, и поред ових кандидата, у питању је да ли ће Арбанија бити проглашена за независну државу. Русија одлучно стоји на гледишту, да се Арбанија прогласи само за аутономну провинцију под суверенитетом Турске. У томе случају на челу управе у Арбанији стајао би један валија, кога би поставиле велике силе за извјесан низ година.

Париски „Либерете“ објавио је телеграм, у коме се износи ова изјава Есад пашина:

„Ја сам Скадар напустио тек тад, кад су моје трупе добиле пошљедње порције хране. Већ на неколико дана раније свакодневно је умирало по тридесетак људи од глади и изнурености. Црногорска војска је претпоставила да прими наше услове и да нам укаже све војничке почасте, но да и себе и нас жртвује у пошљедњој бескорисној крвавој борби.

Мене бескрајно вријећа начин, како се командарише исход борбе. Да сам био нечасан и град предао прије но што су исцрпена сва средства за одбрану, нашао би се не један, већ стотину официра, који би ме правично казнили.

Ја сам отпустио све албанске војнике и само задржао турске, који стоје на расположењу влади у Цариграду.“

Организовање Арбаније

Реунија посланика неће неко вријеме држати сједнице, ако се не покаже изванредна потреба, што се данас не предвиђа. На пошљедњој сједници, у четвртак, изнесен је пред посланике пројекат статута за Арбанију, који су израдиле споразумно Италија и Аустро-Угарска, па треба времена, док се тај пројект проучи. Елаборат је прво саопштен појединим кабинетима и кад га ови проуче даће потребне информације својим представницима у реунији и тек тада ће се моћи дискутовати о њему. Расправе јамачно неће бити кратке.

Како „Daily Telegraph“, дознаје, Аустро-Угарска и Италија изнијеле су у прошлој сједници овакав програм за организовање Арбаније:

1. Арбанија ће бити аутономна држава под суверенитетом или сизеренитетом Турске.

2. На сјеверу ће се граничити са Црном Гором, на југу са Грчком.

3. Обала Арбаније биће неутрализована, а тражи, да велике силе гарантују и неутралност читаве земље.

4. Србија добија излаз на Јадранско Море преко арбанског територија.

5. Та жељезница биће под управом, коју ће поставити велике силе.

6. Жељезницу ће чувати један интернационални кор жандармерије.

7. На крајњој тачки жељезничке пруге на обали, подићи ће се једна слободна лука.

Званична талијанска „Агенција Стефани“ изрично демантује вијест, да пројект Аустро-Угарске и Италије обухвата и питања зајма новој држави и питања жељезница. Како је познато, ту је вијест доијела „N. F. Presse“ и одатле су је пренијели сви листови. Ради се међутим, како се из горњих информација „Daily Telegraph“-а види, о српској жељезници, а не о арбанаским.

Есад-паша Топтан

— Кнез арбанске конфедерације —

Овај чувени бранилац Скадра данас је предмет цијеле свјетске штампе. Послије упорне и јуначке одбране Скадра, Есад паша послје предаје излази са војним почастима и под оружјем са цијелом посадом и, повлачећи се у центар Арбаније, у Тирану, проглашава се за владаноца Арбаније, уз одобравање своје војске и највиђенијих Арнаута. Овим чином из основа је порушио планове Аустро-Угарске, па и солидарних великих сила, које су са тешком муком стварале Арбанију аутономну за своје циљеве, а никако што што им је био на срцу принцип националитета или интереса самих Арнаута.

За то је вриједно да се детаљније зна о овоме човјеку, који ће по свој прилици бити још за дуго личност, о којој ће се много говорити и писати у дипломатским круговима и у свјетској штампи.

Прије извјесног времена Габријел Луј Жареј штампао је своје дјело „Albanie insoumise“ и бавећи се дуже вријеме у Арбанији ради израде његове, познао се са Есад-пашом и његовом породицом у Тирану. Поводом садањег његовог рада на оснивању аутономне Арбаније, Жареј је упутио једно писмо директору „Temps-a“ у коме му излаже своје утиске о Есад-пашу и износи традицију и поријекло његове породице. Како су његова саопштења врло занимљива, ми мислимо да ће бити од интереса за наше читаоце да што детаљније знају о овоме данас чувеном човјеку.

Жареј ово наводи у свом писму: „Па ко је то Есад-паша, који долази на пријесто Арбаније и о коме сва дипломатија нема још тачних података?

За вријеме мога скорањег путовања у Арбанију Есад је живио у вароши Тирану, у колијевци своје породице. На моме путу из Валоне у Скопље дошао сам био у Драч, а одатле умјесто, да идем у Елбасан, путем кроз равницу, ја се упутих у Тирану зелену на коњу седам сати путујући, у чувену Тирану, најљепшу варош албанску, у којој су се тада бавили неколико чланова породице Топтан. Мене су препоручили једном од њих, Рефик-беју, коме сам и дошао са тумачем и својом пратњом па чифлак Есад-пашин. У вароши пуној зеленила и поточића, у којој се бијела минарета издизала са црним кипарисима, прелазећи преко нијаше спазимо на јој једну варошку кулу, која је изгледала као каква стражара из средњег вијека. Маслинке сиве боје су ристеке, али за то годлишњи кестени окружују ову малу варош својим зеленилом и кладовином; поред пута са стране налази се гробље, на коме се налази један хексагоналан маузолеј са простим стубовима: то је гробница Топтана.

Овдје станује Есад паша; једна бескрајна ледина, неколико дрвета, ниска и дугачка кућа, и кад смо ступили у двориште нашли смо под једним кестеном Есад пашу са неколико својих сродника. Он је сједио држећи ногу опружену, коју је несрећним случајем скоро угануо и није ни могао ни крочити. Био је лијепо одјевен у европско одјело, са фесом на глави, у руци је имао штап од трске са малом златном дршком и изгледао је као човјек у најбољим годинама. Тек је био прешао четрдесету, средња раста, оштра погледа. Ето то је шеф велике породице Топтан.

Тада су били критични моменти Албаније. Између Арнаута и Младо-турака наступио је био расцеп; притисак турски опажао се већ на сјеверу у Пећи. Призрену и Ђаковици, где су на арнаутске поглавице подигли читаву хајку; у Дебру у коме су један арнаутски састанак растјерали, а у Валони Исмаил Кемал би оптужен са још 18 виђених Арнаута. У овоме времену поглавице из Тирана и Елбасана организоваше арнаутску скупштину у Елбасану у циљу да истакну права на своју арнаутску народност. Па ко је био покретач све скупштине? Били су Бичакчегови велика породица из Елбасана и породица Топтани. Код њих сам био гост и са њима сам био на збору. Ове двије фамилије представљају феудалне господаре посједа и земаља у срцу Арбаније. У осталом у сваком крају Арбаније по једна таква породица господари: у Валони породица Флора, од које је Ферид-паша и Исмаил-Кемал; у Елбасану Бичакчегови, на челу са Дервиз-бејом; код Миридита Пренкови са Тефик-пашом као кнезом; у Пећи Боговићи, којима је старјешина Зејнел-беј, и напошљетку у Тирану Топтани, којима је старјешина Есад-паша. Код свију ових породица био сам гост, само не код фамилије Флора, чији чланови кућа бјеху у бјегству за вријеме мог бављена у Валони.

Од свију ових породица Топтани нијесу можда најбогатији, али је извјесно једна од најстаријих. Она је у сродству

са свима великим породицама у земљи и мој домаћин Рефик-беј овако ми је изложио поријекло и историју Топтана:

За вријеме Кастриота (Скендер-бег) Топија или Тобија је био драчки војвода. Топија је имао три брата од којих се један ожени сестром Ђорђа Кастриоте. По смрти Скендер-беговој, по поразу 1467. године овај се брат настани у Љешу. Раније је он управљао Кројом. Доцније га Турци побиједи и убију, а у ропство му одведу јединца сина од Кастриотове сестре. Али је у ропству један од официра Топијевих пратио дијете, подигао га и ово дијете је Али-беј, оснивалац породице Топтане.

Казујући ми све ово мој домаћин извуче из једног кута собе лијепу генеалогичку, у којој су се могли видјети сви ранији претци ове фамилије.

У осталом у Арбанији, а нарочито у Драчу прича се једна занимљива легенда. По овој легенди праотац Топија био је праунук ванбрачни Карла Анжујског, краља неаполитанског и у Драчу су ми доказивали да се у околини и сада налази оружје са амблемом „полуге“, знак ванбрачних краљевских потомака.

Топтани су једна од оних великих породица, која има феудалних непокретности и која господари у Арбанији. За вријеме споменуте кризе, у колико сам ја могао оцијенити, нашао сам да мој домаћин и породица му као мухамеданци желе да се разне религије у земљи споје у једну. Тако на примјер Рефик-беј одржава са православнима одличне односе, а тако исто постигли су и везе са католицима Миридитима.

Особито је важно да истакнем овдје код ове породице њихов дипломатски дар, отворен и отмијен карактер. Њихова је жеља да организују своју државу и да раде на њеном економском и моралном развићу. Тако је Рефик-беј, тумачећи идеје породице Топтане на арнаутском збору, прекорио Младотурке што нијесу ништа радили на подизању саобраћајних путева у Арбанију и на отварању школа. Тада су на збору Арнаути били ријешили да се отвори једна стручна школа у Арбанији; у овој школи да се образују прво учитељи, који би се доцније распоредили по земљи у основним школама.

Рефик је за ову школу уписао на збору 250 турских лира.

Топтани се дакле сасвим разликују од арнаутских поглавица у сјеверној Арбанији, које сам ја описао у свом дјелу „Albanie insoumise“. Они су упознати са западном Европом. Рефик је долазио до Париза и у њему некада живио.

Такво једруштво у Арбанији, које сада Есад-паша представља. То је други војвода од Ил-де-Франса, тип некадашњег првог краља Француске, који меће круну на главу имајући своје перове у Бургундији, Лангдоку и Бретани.

Он држи у рукама три важна факта: прво је његова војска, која је још ваљана; друго је његова фамилија, њене везе у цијелој Арбанији, његово богатство и његова интелигенција са познавањем прилика у земљи и изван ње; и треће само мјесто Тирана, које је за Арбанију оно што је био Ил-де-Франс за Француску и које мјесто са Елбасаном географски може згодни да послужи као средиште уједињеног арнаутског народа са сјевера, југа и истока.

Али питање је само да ли ће Есаду моћи осигурату успјех ова три факта? У сваком случају ваља посматрати рад овог човјека са великом радозналешћу, јер ако он успије, онда ћемо тамо имати пред собом једну слику из времена средње-вјековних, кад су се оснивале велике модерне државе. Треба да будемо увјерени и сигурни да Топтани мисле само на стварање аутономне Арбаније, па ма каква средства употребили, било своје везе, преговоре или какве поклоне. Као потомци Скендер-бегови, они теже да му буду нашљедници и да на застави носе старјешину своје породице“.

Народна пјесма на Балкану

Париски „Le Petit Journal“ доноси врло лијепо чланак о народним пјесмама на Балкану, које су одлучиле великим побједама наше браће код Куманова, Битоља, Скопља, Прилипа, Лозенграда, Дринопоља итд. Велики је војсковођа Наполеон писао у својим мемоарима, што их је пред неколико времена објелоданио један француски генерал, да у рату одлучи француски публициста и пријатељ балканских народа Charles Loiseau упознава у томе чланку француску публику са нишим народним пјесмама, а неке и доноси у француском пријеводу од његове супруге госпође Loiseau, а сестре г. г. Ива и Луја Војновића.

И потпуним правом — пише Лоасо — се говорило, да је народна пјесма помогла балканским генералима да извојште побједу. Ове пјесме од назад че-

тири вијека играју код Славена а и код Грка велику улогу. Служе им као утјеха и као јако узојно средство. Тако нешто нема у историји француске литературе. Ми Французи немамо него једну народну пјесму, а то је Марселеза. Она нам је продукт једног момента, а посвема нам фали једна народна поезија, која би нам у својој цјелости обновила анале нације. Код балканских народа напротив пјесма је сачувала култ језика и народности. Народној пјесми треба захвалити што су се уздржале у славенском народу усломене на хришћанско царства, која су подлегла турској инвазији, па усломена на јунаке погинуле у одбрани своје родне груди. Loiseau даље тумачи постајак и љепоту наше народне поезије, па каже: У тој мјешавини легенде са историјом, гуслари су допрли дотле да су створили типове, који не заостају у својој снази и величини ни пред Вилемом Телом, ни Цид-ом, ни Роландом, чак су више пута и слађи. Такав је Марко Краљевић, инкарнација великог господара балканског у XV. вијеку, слављен и прослављен у свим пјесмама српским и бугарским. Аутор затим представља Краљевића Марка и његова шарца онако како га приказује наша народна пјесма. Једна од најсјајнијих побједа балканског рата — пише Лоасо — била је код прилипа, гдје традиција вели, да је Марко пребивао. Некоје српске новине изнијеше, како је један српски пук док је скоро почео да попушта под великим турским огњем, неколико војника, показујућ на једну развалину близу турских шанчева, повикало: „Ајдемо браћо, зар ћемо да узакнемо пред двором Марка Краљевића?“ — Пуковнија електризована учини јуриш и побједа залепрша на крилима пјесме.

Дипломатија, која управља Краљу Николи толико наредба без успјеха, не слуги, да је овај владар онако плодан у комбинацијама, такођер и пјесник не само црногорског јунаштва него и ослобођења и прегогођења Балкана. У његовој лијепој драми „Балканска Царица“ он је у двије строфе нанизао формулу политике, што сад триумфује на Балкану.

Овакве су главе градили балканску мисао, која се показала у скромности, а сад изазивље најхеројскије врлине. Да Вам дадем једну идеју о њежности а уједно и неустрашivosti српске душе изнијећу преведену задњу мисао једног војника на умору својој сестри. Пјесма, што ће те је сад прочитати била је написана назад по прилици мјесец дана у војничкој болници у Охрид. (Овдје Лоасо доноси у лијеном француском преводу ову красну пјесму коју је један српски војник, Перо по имену, спјевао на умру у болници и послао својој сестри. Ова је пјесма изашла пред мјесец дана у многим српским новинама. Пјесма је дивна и до суза дирљива. Оп. Ур.)

Чланак овако свршава: Занста су узвишени идеали овога народа, чији синови умиру, нећу рећи само пјевајући, него умиру и стварају овакве стихове!

Кратке вијести

Убица грчког краља. Она пропала индивидуа, Схимас, која је одузела племенити живот грчког краља, одузела је и себи живот 23. о. м. Сад из Солуна јављају за појединости о самоубиству краљевог убице. Тога дана у 8 сати и 30 м. прије подне Схимас је био одведен из затвора, у пратњи жандарма и тамничара у канцеларију истражног судије. Тамничар је убици краљевом скинуо лијесце, па је сшао доље да плати кола а жандарми су остали у ходнику пред канцеларијом. Оптужени се налазио у канцеларији судије под надзором двојице пријавника, од којих је један изашао на поље а краљев убица, заварав пажњу надзорника, приближи се прозору и са висине од 10 метара скочи кроз прозор. Смрт је тренутно наступила. Замјеник државног тужиоца поведе је истрагу.

Трговачке везе између Русије и Србије. Сад се ради на томе да се трговачке везе између Србије и Русије што боље развију. Грађењу пристаништа на Дунаву испод Бјердана (Оршаве) код Прахова, приступиће се одмах. Русија би имала најверу, да на својем дијелу Дунава изгради велико пристаниште и завесе по Дунаву обилну паробродску службу. Из Прахова иде већ сада први крак дунавско-јадранске жељезнице, па ће, када се ова жељезница и изгради, моћи велики промет из јужне Русије и дијела Румуније да иде преко Румуније или Дунава и преко Србије на југозапад, од чега ће имати Србија велике користи и што ће осигуровати њезину економску независност.

Нова српска позоришта. Чине се припреме, да се у Битољу у септембру отвори српско позориште. Ово позориште било би под контролом биоградског позоришта. У Битољу има лијепа зграда за позориште. Питање позоришта у Скопљу запиње због тога, што је позоришна зграда одмах у почетку окупације издана на пет година у најам једном кинематографском предузећу, па се још не зна, како ће се разријешити с њиме уговор.

Одавн трговаца у Србији. У Пожаревцу, Прокупљу и Ваљево трговци су одржали зборове, на којима су једногласно донијели резолуције саглашујући се са ријешењем биоградских трговаца да се приступи бојкоту аустро-угарске робе. У резолуцијама се тражи да се са бојкотом отпочне одмах.

Споменик Карађорђу. На Петров-дан имао би се према новом распореду на свечан начин открити споменик Карађорђу, који се требало

да открије још прије рата. Споменик ће се открити на свечан начин на Калемегдану у Београду у присуству краља Петра и принчева.

Ново издање Вукових дјела. Министарство просвјете у Србији затражило је кредит од 20.000 динара за штампање новог издања Вукових дјела и прича, нарочито приређених за нове крајеве, чијем ће се становништву ове књиге бесплатно подијелити.

Три ранга генерала. У министарству војном у Србији спрема се закон, према коме би се у будуће имала уредити три ранга генерала. Највиши ранг био би: војвода генерал, шљедећи би био: дивизијски генерал, а најнижи: бригадни генерал.

Отварање подофицирских школа. Одмах по закључењу мира отвориће се подофицирске школе у Скопљу и Призрену, у које ће се првијенствено примати младићи из новоослобођених крајева.

Прогањање Чеха. Пет Чеха, који су чиновници чешких банка у Бечу, ухапшени су што су викали „Живијела Црна Гора“ и „Живијела Србија“. Они су оптужени за злочин велеиздаје.

Дневник

Повратак Краљевих кћери. Њено Царско Височанство Велика Књагиња Милица и Њихова Краљ. Височанства Књаз Франц Батенберг и Књагиња Ана отпутовали су јуче изјутра у иностранство својим домовима. Њихов испраћај и растапањ са свијема члановима Краљевске Породице бијаше веома срдачан. Пред Двором је била искупљена маса народа, међу којом бјеше доста рањеника, који су на поласку узвишене путнике поздравили живим кличањем.

Отпутовао на одсуство. Г. Славо Рамановић, начелник министарства иностраних дјела, отпутовао је јутрос у иностранство на лијечење, испраћен до аутомобила од многобројних пријатеља и поштовалаца.

Вице-конзул Милер. Биоградски „Одјек“ доноси: „Као што је познато, своју пошледињу службу изјави о Скадру и Црној Гори, Сазонов је дао на основу извјештаја, које је примно од руског вице конзула у Скадру, Милера. Изјава Сазоновљева наишла је на велико негодовање у цијелој руској јавности, а извјештаји Милерови означавани су као нетачни и неистинити.

Сада је из Петрограда стигла вијест, да је вице-конзул Милер добио дуже одсуство, са кога се вјероватно неће више вратити на дужност“.

Пожар у Скадру. Прошлог четвртка је избио пожар у скадарском базару, који се налази на самом улазу у Скадар у старој вароши. Због јаког вјетра пожар је почео да узима велике размјере, те је једва војска успјела да га локализује. Окодне куће које су саграђене од дрвета, на сигурно би изгореле да није војна власт предузела нужне мјере предострожности. Велика количина њилмова, свиље, чоје проткане сребром и златом и разних луксузних артикала изгорело је при великом пожару скадарског базара. Овај пожар пружио је прилику Кореспонденту Бироу, да се набаци на нашу земљу и да с пуно малиције проговори о овој ствари. Као што вели биоградски „Одјек“, „службени орган аустриске владе није могао ни ову прилику пропустити без клевете. У својем телеграму „Кореспондент Биро“ вели, како су божем црногорске трупе запалиле базар при својем изласку из Скадра. Наравно, да службени орган аустриске владе и ту лаж такође биљежи као приватну вијест“.

О пожару је поведена истрага и онда ће се видјети како је пожар потекао и како право стање ствари стоји. Што се тиче улоге наших власти у овом догађају, најбоље су испољили наши војници, који су с највећим пожртвовањем ватру гасили и излагали се свакој опасности. Они не само што су ватру локализовали, него су учинили све да штета буде што мање и да се спасе све што се спасти могло.

О предаји Скадра. Новосадски „Браник“ о предаји Скадра великим силама овако се изражава: „Краљ Никола је телеграфски саопштио сер Едварду Греју, да Скадар предаје великим силама. Краљ Никола, који је на мачу Скадар добио, и тиме спасао част црногорског оружја, сада је показао велику мудрост, што

Скадар уступа великим силама. Велике су силе ријешиле, да Скадар припадне Албанији. Аустро-Угарска је енергично прегрла, да се то рјешење у дјело приведе, и да краљ Никола није начинио овај целисходни потез, дошло би до огромних поремећаја. Црвогорски Краљ спасао је европски мир, уштедно је Црној Гори и Србији крвав и савршено непотребан рат са Аустро-Угарском, осигурао је Црној Гори и Србији велико проширење. Све би то иначе могло доћи у питање, да је дошло до оружаног конфликта са Аустро-Угарском. Овако је и њезин престиж очуван, и осигуран њезин пристанак у европскоме концерту на легитимисање раширења Србије и Црне Горе на цијелом освојеном земљишту осим Скадра. Кратко нас вријеме дијели од предаје Скадра великим силама и од коначнога ријешења албанскога питања, а држимо да нијесмо далеко ни од увода у санирање целокупне ове кризе. Вријеме је крајње да наступи доба народнога мира и политичкога споразума и да се почне рад, од којег се живи“.

Даровани мир Европи. Одлуку Црне Горе да Скадар повјери великим силама „Степа Нrvatska“ из Дубровника овако пропраћа: „Краљ Никола даровао је мир Европи. Миру се свак весели: и Европа која је дипломатски изморена, и балканске државе које желе починка послјије полугодишњег војевања, а и ми који желимо мало одушка, изморени, измучени пошледицама финансијске кризе. И с других разлога весели се југословенски свијет, особито у монархији. Били смо пред ратом, фалило је само мало сати, па се морала да пролијева братска крв. Поштеђени смо од свега тога, јер је провидност тако хтјела. Балканским државама треба мира и времена да раде на свом подизању и унапређењу послјије шестомјесечног ратовања; нама треба мира да се опоравимо; Европи треба мира. Већ смо одахнули пред доданањим вјестима које нам донесоше граничне маслине и лијене утјехе. Мир Божији!... Тежак али нужан корак... Тај је догађај све преокренуо. Ситуација се одмах измијенила. Та жртва Црне Горе постала је јаким залогом европског мира...“

Енглези за нас. Енглески конзервативци сазвали су колосални митинг прије неколико дана у једном крају у Лондону. Митинг је сазван да се протестује што се данашња енглеска влада тако мало интересује у Црном Гором и пагиње. Аустроци у скадарском питању.

Бонар Ло, шеф енглеских конзервативаца, држао је врло дуг говор, у коме је оштро осуђивао држање данашње енглеске владе, а нарочито Сир Едварда Греја. Он је, у својем говору, између осталог, и ово рекао:

„Енглеска влада учинила је страховиту погрешку када је стала на страну Аустрије у скадарском питању. Малена али врло храбра Црна Гора заузела је Скадар. Требао је поштовати њено право. До сада је тако рађено. Тако је поступио и Аустрија, а тако и Италија. И кад су и те земље тако чиниле и нијесу дозвољавале да се ко мијеша у њихове послове, како се могло дозволити да се неко мијеша у послове Црне Горе? Она је освојила Скадар, и он и по томе праву припада њој. Отимати Скадар од Црне Горе, не значи ништа друго до стварати увјерење да мале земље на Балкану не могу гледати у Европи пријатеља него отмицара.“

Енглеска мора што прије да изађе из тога кола у које је до сада била! Она мора да се издвоји од сила које су се дале на службу једној таквој земљи као што је Аустрија!

Рецимо још, завршио је Бонар Ло, рецимо данашњој влади: поправљај своју погрешку што прије да се послјије не би љуто кајала!“

Говор Бонаров скуп је поздравио врло бурно и тражио да се и преко парламента протестује што је енглеска влада задржала и даље своје раније гледиште у скадарском питању.

Оштета Црној Гори. Страни државници доноси: „У добро обавијештеним дипломатским круговима говори се, да ће Цр-

на Гора добити одштету у земљишту. Она уступа међународној војсци Скадар, али позиције око Скадра задржаће и даље, док се коначно не одреди граница Арбаније с обзиром на захтјеве њене. Као да се ни у Бечу не противе, да Црна Гора добије оштету у земљишту. Прије свега Црна Гора мора добити земљиште, преко кога води пут из Плава и Гусиња за Подгорицу, јер би иначе црногорски грађани морали преко туђе државе да путују за Подгорицу и Цегине. Свакако мора добити и Тарабош.“

Из новоослобођених крајева. Пишу нам из новоослобођених крајева: „Послјије скоро шестовјековне анархије која је владала у овим крајевима, било је сасвим природно што је народ радосно дочекао и поздравио прве и праве власти, које су организоване одмах по ослобођењу тако рећи у свим кутовима. И народ је, у истини, имао права да се радује још у самом почетку, јер тек што је извршена организација власти, престала је на мах шестовјековна анархија, а на њено мјесто завладали ред, безбједност и законитост. Данас већ нико и не помишља да би то другчије могло бити, и тешко сваком оном ко би само ма и покушао да већ утврђени поредак поремеги. Народ је сит анархије и безвлашћа и ништа друго не тражи до да га оставе да на миру ужива плодове толико жељене слободе. Он је потпуно задовољан што му је, поред задобијене слободе, загарантовано у пуној мјери лична и имовна безбједност и свјесан је шта то значи. А каква је овамо безбједност то се још одмах на први поглед види. Потребно је најзад да овом приликом констатујемо још један факт у прилог власти: неподјељено је увјерење код свију овдашњих грађана и народности, да су оне у вршењу званичне дужности потпуно непристрасне како према хришћанима тако и према муслиманима. Разумије се већ, да ми ово са нарочитим задовољством констатујемо“. Да је све ово тачно, најбоље смо се увјерили у Скадру. Чим је наша војска ушла у ово мјесечима опседнуто мјесто, одмах је увела примјеран ред. За неколико дана у Скадру васпостављен је био такав ред као што га није било никад под Турцима. То су признали и сви страни кореспонденти, који су у њему били. Мађарски лист „Аз Ашт“ је то признање и јавно изразио. Он је, између осталог, рекао и ово: „Црногорска влада одржава врло добар ред у Скадру. Она се много више брине о становницима, но што су се Турци никад бринули. Војници, који су освојили Тарабош и друга утврђења не добијају на вријеме храну и доста се муче само да би грађани Скадра добили на вријеме *бесплатну храну*“.

Протјерани из Загреб. Као што листови доноси, из Загреб су протјерани многи студенти из Босне и Херцеговине што су у позоришту демонстрирали у корист Црне Горе. Они су протјерани на пет година. Тако ће своје студије морати да продуже на другом универзитету.

Ослобођен. Прошле недеље у Задру је пред судом била расправа противу г. Ива Биљшкова, трг. из Дубровника, на тужбу државног тужиоца због шпијонаже. Г. Биљшкова су били ухапсили још у децембру прошле године, јер је био окривљен да се налазио у близини мрнар аустриске мрнарнице и да је испитивао једног мрнара о војничким стварима. Г. Биљшков је порицао све то, док су га три Нијемца теретили. Ради тога је г. Биљшков био затворен и оптужен као шпијон Црне Горе. Сад је на расправи г. Биљшков ослобођен, јер је доказано да није с мрнарном говорио, него сасвијем друго лице, неки Нијемац. Уз то је државни тужилац изјавио, да г. Биљшков не би био крив чак и да је стављао она питања која су му подметнута. Тако је доказана невиност г. Биљškова тек послјије пет мјесеци, а да није био у стању да положи кауцију од 40.000 круна, све би то вријеме невино лежао у тамници. Разумије се, противу денуцијаната није ништа предузимано.

Олег Срби страдају. Из Гацка смо добили писмо датирано 25 априла ове садржине: „Данас потјераше старог попа

Митра Говедарицу четири оружана војника у Мостар, гдје ће бити затворен, само због тога што је Србин. Сјутра изгледа да ће бити виши број Срба затворених овдје у Гацку потјерани у Мостар. Од како је проглашено ратно стање у Босни и Херцеговини, настали су тужни дани за српски народ овдје, које се зло, што га чини Кесарева војска, не може описати пером и мастилом, само крвљу и сузама.“

Најновији телеграми

Беч, 2. маја. — Министар иностраних дјела Јагов приспио је. Данас је била под предсједништвом Бертолдовим конференција заједничких министара, на којој су присуствовали оба предсједника, оба министра финансија и командант морине. Бертолд је учинио дуг експозе односно иностране ситуације. Цар је у два сата послјије подне примио Јагове, иза тога је исти био код Бертолда, гдје је конферисао сат и по. Цар је одликовао Јагова великим крстом Леополдова реда.

Лондон, 2. маја. — Ловтер, енглески посланик у Цариграду, стављен је на своје тражење у пенсију због порушеног здравља.

Лондон, 2. маја. — „Рајтер“ сазнаје, да бугарска влада, и ако усвајајући у начелу прелеминаре мира, резервише се односно граничне линије Енос-Мидија и предлаже да се нова граница простире до Сараи, Морадли, Аиробол Малгара Решан и да се довршава близу источне тачке Еноса тако, да Енос и ушће Марице остану на бугарском земљишту. „Рајтер“ сазнаје да постоје знакови, који дају вјеровати у могућност дугог трајања преговора мира. Грчка и Србија не пристају на жељу Бугарске да се одмах потпишу прелеминари. Ове двије државе нијесу расположене да потпишу без потпуног резервисања односно свију спорова између самих савезника и велесила заступаних од стране амбасадора.

Петроград, 2. маја. — Резервисте из 1906. и 1908. г. позвани су на четворонедјељно и шестонедјељно вјежбање, које ће бити у јесен, осим округа варшавског и кијевског гдје ће сазив бити дјелимично у августу и у јесен.

Цариград, 2. маја. — Званично се саопштава, да је прекид непријатељстава између Бугарске и Турске продужен до 28. маја.

П. п. бр. 1. 24—50

Црногорска Банка издаје под најам од 20 јуна сав други спрат свога здања са свима припадностима.

За услове обратити се истој.

Пл бр. 5. 2,5

ЦЕНТРАЛА:
ТРЕБИЊЕ (Херцеговина)

ТРАВУНИЈА

ФИЛИЈАЛА:
ГРУЖ (Далмација)

трговачко, индустријско, отпремачко, комисионо и агентурно дионичарско друштво.

Велико складиште сваковрсног пиланог дрва: дасана, мурала, јеловог, пињевог, храстовог, буковог, сировог и куханог. Паркета букова и храстова.

греда тесаних сваке димензије, горивог дрва и енглешког каменог угљена.

из 1911. год.
П. п. бр. 39. 52—54

Све уз врло умјерене дневне цијене.

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински